

НОВИНИ ЗАРУБІЖНОЇ БРІОЛОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нюгольм Е. Ілюстрована «Флора» північних мохів, 1998.

**Nyholm E. Illustrated Flora of Nordic Mosses.
Fasc. 4. —**

Copenhagen and Lund: Nord. Bryol. Soc., 1998. — P. 249—405.

До четвертого випуску рецензованої «Флори» увійшли родини *Aulacomniaceae*, *Meesiaceae*, *Catoscopiaceae*, *Bartramiaceae*, *Timmiaceae*, *Encalyptaceae*, *Grimmiaceae*, *Ptychomitriaceae*, *Hedwigiaceae* і *Orthotrichaceae*. Як і попередні випуски, праця містить ключі для визначення родів і видів, описи таксонів із примітками, чорно-білі ілюстрації. Для вітчизняних бріологів особливо корисними будуть подані тут сучасні відомості про видовий склад родів *Schistidium* Bruch & Schimp. (в опрацюванні Г. Блома), *Racomitrium* Brid., *Grimmia* Hedw. та порядку *Orthotrichales* (опрацювання Д. Левінскі-Гаапасаарі).

У 2002 р. автор цього чудового посібника з бріології Ельза Нюгольм пішла з життя. Вона спочатку працювала асистентом у Ботанічному музеї Лунда (Швеція), потім куратором бріологічного гербарію Природознавчого музею у Стокгольмі. У своїй науковій роботі основну увагу дослідниця приділила створенню «Флори мохів Фенноскандії» (1954—1968) та пізніше її нового розширеного варіанту «Ілюстрована «Флора» північних мохів». На жаль, Е. Нюгольм не побачила останнього випуску цієї «Флори», але її молодші колеги, без сумніву, завершать це видання.

© В.М. ВІРЧЕНКО, 2004

тягом яких було визначено чи перевірено близько 15 тис. гербарних зразків. На сьогодні у Литві виявлено 335 видів, з яких 35 сфагнів, решта — брієві мохи. Для порівняння вкажемо, що у сусідній Латвії відомо 368 видів листяних мохів (Аболин, 1968), а в Естонії — 396 (Ingerpuu et al., 1994). Книга має вступ, огляд історії бріологічних досліджень у країні та загальну частину, де подано відомості про морфологію, анатомію, розмноження мохів, їх життєві форми, субстратні групи тощо. Далі подано основну частину з ключами для визначення родів і видів, а також детальні описи таксонів з чудовими малюнками, виконаними М. Рилюю. Книга написана литовською мовою, наприкінці є невелике резюме англійською.

На закінчення варто зауважити, що у 70-х рр. ХХ ст. хромосомні числа мохів (і, відповідно, їх видовий склад) у межах колишньої радянської Прибалтики вивчали львівські бріологи. За результатами досліджень було написано низку статей і навіть захищено кандидатську дисертацію. Однак про ці праці балтійські науковці чомусь не згадують.

**Игнатов М.С., Игнатова Е.А. Флора мхов
средней части европейской России. Том 1.**

Sphagnaceae — Hedwigiaceae. —

М.: КМК, 2003. — 608 с.

Бріологічні дослідження в європейській Росії мають давню історію, яка сягає принаймні ХІХ ст. З давніших праць, щоправда не закінчених, слід назвати «Мхи Средней России» (Навашин, 1897) і «Флору мхов Средней России» (Еленкин, 1909). У радянські часи були опубліковані визначники сфагнів і верхоплідних мохів СРСР (Савич-Любичская, Смирнова, 1968, 1970), а також «Определитель листостебельных мхов средней полосы и юга европейской части СССР» (Мельничук, 1970). З регіональних зведень відомі списки мохоподібних для Саратовської, Нижньоновгородської, Воронежської, Московської, Ростовської та ряду інших областей цієї території.

Отож, рецензований том «Флори» з'явився маючи під собою тривке підґрунтя з раніше опублікованих бріофлористичних праць. Він містить вер-

**Ochyra R., Zarnowiec J., Bednarek-Ochyra H.
Census catalogue of Polish mosses. —**

Krakow: Institute of Botany, Polish Academy of Sciences,
2003. — 372 p.

**Охира Р., Жарновець Я., Беднарек-Охира Г.
Каталог мохів Польщі, 2003.**

25 років пройшло з часу появи першого списку мохів Польщі (Ochyra, Szmajda, 1978). За цей період відбулися значні зміни у таксономії, номенклатурі та фітогеографії мохів. Близько 50 нових видів було знайдено на території Польщі, а 25 таксонів виключено зі складу її бріофлори. Це та інше, що стосується мохів, знайшло відображення у «Каталозі мохів Польщі». Він включає 700 видів, 8 підвидів і 87 різновидностей, які належать до 207 родів і 55 родин. Останні об'єднані у порядки і підкласи 4-х класів *Sphagnopsida*, *Andreaeopsida*, *Polytrichopsida* і *Bryopsida* відділу *Bryophyta* (мохи). Автори описали 17 родових і надродових таксонів, створили 278 нових назв і номенклатурних комбінацій. У результаті великої роботи науковці подали не лише перевірений список польських мохів (з бібліографічними даними, примітками, синонімами тощо), але й запропонували своє бачення системи мохів, що є дуже цінним. Крім того, у зв'язку з потребами викладацької та природоохоронної практики автори «Каталогу» приділили значну увагу польським назвам мохів. Вони вперше наведені для всіх видів, родів, родин, порядків і класів. Для родових назв складено повну синоніміку і відзначено їх авторство. Книга написана англійською мовою, відрізняється оригінальністю, критичним підходом, вивіреністю результатів, тому є вагомим здобутком бріології міжнародного рівня.

Указані видання зберігаються у співробітників відділу ліхенології і бріології Інституту ботаніки НАН України (м. Київ).

В.М. ВІРЧЕНКО